

grænset mål. Han har villet vise, hvorledes den nyortodokse gejstlighed, der kun ville lade sig lede af teologiske argumenter, uundgåeligt måtte komme i konflikt med en verdslig magt, der ikke kunne indrømme præsteskrabet førstepladsen i det politiske liv, og hvorledes det trods al offervilje måtte bukke under i konflikten, fordi det brugte teologien til at tilsløre virkeligheden. Inden for de rammer, som Nyholm selv har opstillet, har han med sit værk ydet et bidrag til den nationale konflikts historie i Sønderjylland, som vil blive stående.

G. Japsen

Vibeke Harsberg: *Nordslesvigske embedsmænd 1848-1851* (Arkivserien nr. 8). Odense 1979. 49 s.

Det dupliserede hæfte rummer statistiske oversigter med kommentar over udskiftningen af nordslesvigske centralembedsmænd, lokale embedsmænd og præster fra det slesvigholstenske oprørs udbrud i 1848 til det danske styres reetablering (Tillisch's afgang 13.7. 1851). Ved nordslesvigske centralembedsmænd forstås embedsmænd i de af den danske regering anerkendte myndigheder, der havde med administrationen af hele Slesvig at gøre. Beklageligvis er der ikke medtaget oplysninger om embedsmændene i de af oprørsregeringerne etablerede centralorganer, skønt de 1848-1849 havde den faktiske magt i Nordslesvig. Statistikkens over præsterne medtager ikke alene de ca. 70 sogne under Slesvig stift, men også de ca. 50 sogne under kongerigske stifter, hvorved kommentarens ræsonnementer over udskiftningen af præsterne og sammenligningen af udskiftningen af verdslige embedsmænd og præster bliver ganske misvisende. Alt i alt bekræfter de statistiske opstil-

linger vor hidtidige viden og deres nytte er derfor begrænset. De mange mindre mangler i kommentaren skal forbigås her. I modsætning hertil er de personalhistoriske oplysninger om de verdslige embedsmænd med de hosføjede litteraturhenvisninger en værdifuld kilde for dem, der beskæftiger sig med Nordslesvigs (og hele Sønderjyllands) historie i denne usædvanligt omskiftelige periode.

G. Japsen

Leo Tandrup: *Ravn I-II. Kristian Erslev. Menneske. Historieforsker. Historieskriver*. (Gyldendal, 1980).

»Så vist som historikerens eget sjæleliv er grundlaget for alt, hvad han opfatter af fortiden, så vist afhænger det af dette sjælelivs omfang og dybde, hvor vidt han kan nå«. Kun fantasien gør det i sig selv døde »kildemateriale« levende, kun i »sammenspil med omgivelserne« fatter man hvordan en personlighed bliver til, og »de historiske genier« – også geniale historikere – bunder dybt i deres eget folks fortid og nutid; de er altid børn af deres tid og fornemmer »den hemmelighedsfulde forbindelse mellem fortid og nutid, og det er det, der gør dem til banebrydere og fornyere af historien«. Disse Erslev-citater, så typiske for det 19. århundrede, genoplivet i situationen efter 1968, er dr. Tandrup's udgangspunkt for de to bind der på næsten 700 sider skildrer den nyere tids mest banebrydende historiker, Kristian Erslev (1852-1930). Bøgerne er smukt udstyret, noterne er forbilledlige, Anette Kruses vignetter yndefulde, billeder og ikke mindst billedtekster er ypperlige, sproget er levende, smidigt og afslappet; kapiteloverskrifterne vil nogle finde krukke, men der er god mening i dem, og den stadige vekslen mellem »Kristian«